

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שיטת רשב"ם בעניין התגלות ה' בעולם (שיעור מס' 174)

יהונתן יעקבס

**שיעורי הפרשנות מוקדשים לעילוי נשמת הרבנית ד"ר אביגיל ראק,
שלימדה בימי העיון במשך כעשר שנים בעיקר על פרשנים ודרכי פרשנותם.
יהי זכרה ברוך.**

1. שמ' כד, יא: 'ואל אצילי זקני ישראל לא שלח הק' ידו - אע"פ שראו את אלהי ישראל, כמו שכת' כבלע את הקדש ומתו (במ' ד, כ). וכן באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' (שמ"א ו, יט), ובמשה מצינו כי ירא מהביט (שמ' ג, ו).
2. במ' ד, כ: 'כבלע את הקדש - כשסותרין את ההיכל נגלה ואם יראו ימותו. כמו שמצינו באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' (ש"א ו יט).'
3. וי' טז, ב: 'לפי פשוטו שהרי מתוך עמוד הענן אני נראה כל שעה על הכפרת[...]. ואם יראה הכהן ימות'.
4. שמ' כד, יא: 'ואל אצילי זקני ישראל לא שלח הק' ידו - אע"פ שראו את אלהי ישראל[...]. וכאן חלק להם הק' כבוד ומפני כריתות הברית נראה להם, כמו שפירשתי בברית בין הבתרים 'אשר עבר בין הגזרים האלה' (בר' טו, יז) וכת' שם 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית וגו'. וכן לפנינו בכריתות ברית פרשת כי תשא 'וראית את אחורי' (לג, כג) וכת' 'ויעבור ה' על פניו וגו' (לד, ו) וכת' בתריה 'הנה אנכי כורת ברית' (לד, י).
5. שמ' לג, יח: הראני נא את כבודך - תמה על עצמך, היאך מלאו לבו למשה רבינו להנות מזיו שכינה? והלא הכתוב משבחו 'ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים' (ג, ו). חס ושלום לא נתכון אלא לכרות לו ברית[...]. וכן אמר הראני נא את כבודך בכריתות ברית על מה שהבטחתי, כמו שעשה לאברהם כשאמר 'במה אדע' וכת' שם 'והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים' (בר' טו, יז), וסמך ליה 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי' (בר' טו, יח). אף כאן שאל משה להק' קיום ברית ונתרצה לו הק' שיראה לו בכריתות ברית כדכ' 'ויעבר ה' על פניו ויקרא' וגו' (שמ' לד, ו) וכת' בתריה 'הנה אנכי כורת ברית' (שמ' לד, י).
6. בראשית יח: 'ויאמר ה' - המלאך גדול שבהם' (בר' יח, יג); 'ויאמר ה' - המלאך לאברהם' (בר' יח, כ); 'ויקמו משם האנשים - שנים מהם הלכו לסדום[...]. וגדול שבהם היה מדבר עם אברהם, וזהו שכת' בו וה' אמר המכסה אני, ואברהם עודנו עומד לפני ה' - שני פסוקים אלו מדברים [ב]שלישי' (בר' יח, טז); 'ויאמר ה' - המלאך. עומד לפני ה' (כב) - לפני המלאך לבקש פניו' (בר' יח, כו).
7. בר' יט, כד: 'וה' המטיר - המלאך גבריאל, מאת ה' - שכינה ממש'.
8. שמ' ג, ד: 'וירא ה' - המלאך קורא על שמו של הק"
9. שמ' ד, כד: 'ויפגשוהו ה' - המלאך'; 'וירף - המלאך ממנו'

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

10. שמ' יא, ד-ז: 'לא יחרץ כלב - המלאך מזיק ומשחית בכורי מצרים...'
11. שמ' יב, יא-יב: 'פסח הוא לה' - שהמלאך ידלג ויניח בית ישראל להכות בכורות שבבתי הגוים'
12. שמ' יג, כא: 'וה' הולך - מלאך שהיה מוליך לפני ישראל עמוד האש ועמוד הענן'
13. שמ' יט, י-יא: 'ירד ה' לעיני כל העם - יש לומר ויאמר ה' של תחילת הפסוק על ידי מלאך לכן וירד ה', ולא הק' בעצמו מדלא כתיב ארד. כמו שפירשתי וה' המטיר על סדום וגו' מאת ה' מן השמים (בר' יט, כד)'
14. שמ' טז, ז: 'ובקר וראיתם את כבוד ה' שימטיר לכם לחם בבקר'.
15. וי' ט, יג-יד: 'וירא כבוד ה' אל כל העם, כיצד? ותצא אש מלפני ה' מבית קודשי הקודשים...'
16. בר' מח, ח: 'וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה - אעפ"י שכתוב לפנינו - לא יוכל לראות (מח, י) ? יש רואה דמות אדם ואינו מכיר דמות פניו. וכן לא יראני האדם (שמ' לג, כ) וכת' ראיתי את ה' (מל"א כב, יט)!'.
17. 'אם כן התורה מה היא מפני הפשעים נוספה עד כי יבוא הזרע אשר לו ההבטחה, והיא ערוכה על-ידי המלאכים וביד מַתְּוֹךְ' (האיגרת אל הגלטים ג 19)
18. 'לכן אני שולחת בקשתי אליך אבי חתני ומתחננת לפניך שתרחם על אהבתי ותשלח אותו כדי שלא ידבר שוב אלי על ידי משרתים, המלאכים והנביאים, אלא שיבוא בעצמו ובמישרים...'] הנשיקות הן של הכריסטוס שהוא העניקן לכנסייתו כשהופיע ונוכח בבשר' (אוריגינס פירוש לשה"ש)
19. 'והדבר נהיה בשר וישכֹן בתוכנו ונחזה כבודו ככבוד בן יחיד לאביו' (יוחנן א 14)
20. 'והרֹאֵה אֶתִי הוא רֹאֵה את-שלחי' (יוחנן יב 45).
21. 'אנו מאמינים באלוהים האב הכל יכול...'] ובאדון האחד ישו כריסטוס בן האלוהים...'] אשר בעבורנו ובעבור תשועתנו ירד ולבש בשר ונעשה אדם' (וועידת ניקיאה בשנת 325)
22. בר' יח, א: 'שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קורהו בלשון שכינה כדכ' 'כי שמי בקרבו' - שלוחו כמותו'
23. שמ' ג, יא: 'וזה לך האות כי אנכי שלחתיך - הלא אתה רואה בתבערת הסנה כי שלוחו של הק' אני...'] וכן מצינו בגדעון שאמר לו המלאך 'הלא שלחתיך' (שופ' ו יד)'

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

רשב"ם בראשית יח	כ"י מינכן 252
<p>וירא אליו ה' - היאך? שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים. שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קורהו בלשון שכינה כדכת' כי שמי בקרבו, שלוחו כמותו. וכן וירא אליו מלאך ה' בלבת אש מתוך הסנה, וכתו' שם וירא ה' כי סר לראות</p>	<p>אליו ה' - קורא המלאך בלשון שכינה, וכן בהרבה מקומות מצינו שקור' המלאך בלשון שכינה, הה"ד כי שמי בקרבו, וכן וירא אליו ה' בלבת אש, וכתו' וירא ה' כי סר לראות, נמצא שקורא שם המלאך בשם ה'. משל למה הדבר דומה למלך שקורא שם עבדו בשמו להודיע לכל שהוא כמותו, ידו כידו, יפיו כיפיו</p>
<p>ויאמר ה' - המלאך, גדול שבהם</p>	<p>ויען המלאך ששמו ה'</p>
<p>ויאמר ה' - המלאך לאברהם</p>	<p>ויאמר - המלאך ששמו ה' אמר לאברהם</p>
<p>וה' המטיר - המלאך גבריאל. מאת ה' - שכינה ממש</p>	<p>וה' המטיר - זה המלאך ששמו ה'. מאת ה' - שכינה ממש</p>
<p>וירא ה' - המלאך קורא על שמו של הק'</p>	<p>והמלאך ששמו ה' כדכת' בתחלת הפרשה וירא אליו ה' זה המלאך ששמו ה'. נמצא שקורא שם המלאך בשם ה'. משל למלך שקורא עבדו בשמו להודיע עבדו כשמו ופיו כפיו, אף הקב"ה קורא המלאך כשמו</p>

¹ כנראה צ"ל: 'ופיו כפיו'.